

Никола Лазич*

Институт за политичке студије, Београд

ИСТОРИЈА НА ДРУШТВЕНИМ МРЕЖАМА: АНАЛИЗА ДИСКУРСА ИНСТАГРАМ ПРОФИЛА „ЧУЈТЕ СРБИ” И ФЕЈСБУК СТРАНИЦЕ „АРЧИБАЛД РАЈС – ЧУЈТЕ СРБИ”

Сажетак

Друштвене мреже имају значајан утицај на промовисање и одржавање свести о Арчибалду Рајсу и његовом значају за српски народ. а) Друштвене мреже омогућавају брзо и лако дељење информација о Рајсу, његовом раду, књигама и хуманитарном ангажману. Људи могу да деле цитате, линкове ка његовим делима, биографске информације и друге релевантне садржаје који помажу у ширењу свести о њему. б) Друштвене мреже пружају платформу за едукацију људи о Рајсовом значају и његовом доприносу српској историји. Путем објава, блогова или видео записа, могу се пружити информације о Рајсовом раду, његовој улози током ратова и хуманитарним напорима. в) Друштвене мреже омогућавају директан контакт са публиком и поштоваоцима Рајса. Људи могу постављати питања, коментарисати и делити своје мисли о Рајсовом раду. Ово ствара интерактивност и омогућава размену идеја и дискусију о његовој заоставштини. г) Друштвене мреже омогућавају повезивање људи који су заинтересовани за Рајса и

* Имејл-адреса: nikola.lazic@ips.ac.rs.

његов рад. Странице на друштвеним мрежама су дискусионни форуми који се користе за формирање заједнице која дели интересовање за Рајсов допринос и размену информација. д) Друштвене мреже су идеалне за дељење визуелног садржаја као што су фотографије, илустрације и цитати.

Кључне речи: Арчибалд Рајс, друштвене мреже, јавна историја, колективно памћење, национални идентитет

УВОД

Друштвене мреже су постале свеприсутан део свакодневног живота, а њихов утицај на нашу перцепцију и тумачење историје постаје све значајнији. Са све већим бројем корисника и континуираним растом, друштвене мреже постају платформе на којима се обликује и презентује историјски дискурс. Кроз размену информација, слике, приче и коментаре, друштвене мреже омогућавају корисницима да активно учествују у конструкцији историјских наратива и тумачења.

Рад се фокусира на проучавање и анализу дискурса две популарне друштвене мреже - Инстаграм профила „Чујте Срби” и Фејсбук странице „Арчибалд Рајс - Чујте Срби”. Обе странице окупљају велики број пратилаца, који активно учествују у дискусијама и дељењу садржаја. Кроз дубинску анализу ових страница, циљ истраживања је да се разуме како се историјски наративи обликују и презентују на друштвеним мрежама, као и како се корисници укључују у тај процес. Ова студија ће користити метод анализе садржаја како би се идентификовали кључни елементи дискурса на наведеним друштвеним мрежама. Проучавање се какви садржаји се пласирају, начини на које се корисници ангажују у дискусијама, као и како се обликује заједничка слика прошлости кроз њихове коментаре и интеракције. Циљ истраживања је пружити увид у начине на које друштвене мреже утичу на перцепцију и тумачење историје, као и разумевање улоге коју корисници имају у конструкцији историјских наратива.

Кроз ову анализу, очекује се да ће се разумети како друштвене мреже доприносе реинтерпретацији историјских догађаја, изазовима

и потенцијалима који се јављају у процесу тумачења прошлости на овим платформама. Такође, истраживање ће пружити увид у начине на које корисници користе друштвене мреже као простор за изражавање идентитета и припадности, као и за изградњу колективне свести и памћења.

Узимајући у обзир да се историјски дискурс на друштвеним мрежама често обликује кроз интеракцију између корисника, важно је анализирати како се различите перспективе и интерпретације прошлости међусобно сукобљавају или се допуњују. Ова студија ће истражити различите аспекте дискурса укључујући доминантне теме, аргументе, реторику и употребу визуелних елемената.

Рад ће се бавити питањима као што су: Како се приказују кључни догађаји из српске историје на овим друштвеним мрежама? Који су доминантни наративи и тумачења прошлости који се јављају? Које врсте извора и референци се користе за поткрепљивање историјских тврдњи? Каква је улога корисника у конструкцији и ширењу историјских наратива?

Такође, рад има за циљ да допринесе разумевању утицаја друштвених мрежа на нашу перцепцију прошлости и конструкцију историјског знања. Резултати могу бити од користи за образовне институције, истраживаче и професионалце у области јавне историје, који желе да разумеју и унапреде начине на које се историја комуницира и интерпретира у дигиталном окружењу. Нећемо се бавити валидацијом историјских тврдњи или оцењивањем њихове тачности. Анализа ће се фокусирати на начине на које се историја конструише и презентује на тим платформама.

АРЧИБАЛД РАЈС ИСТОРИЈСКИ ОСВРТ

Арчибалд Рајс, био је швајцарски лекар, писац и хуманитарац који је пружио изузетан допринос српској историји и култури. Рајс је био сведок и учесник догађаја у Србији током Балканских ратова и Првог светског рата, његов значај за Србе и српску историју огледа у следећим ставкама:

1. Хуманитарни рад: Рајс је био познат по свом хуманитарном раду током Првог светског рата. Био је ангажован у организацији швајцарског Црвеног крста и помагао је српским војницима и цивилима. Његово несебично залагање за помоћ Србији током тешких времена дубоко је утицало на српски народ и створило трајно пријатељство између Рајса и Срба.

2. Сведочење о страдањима: Рајс је сведочио страдањима српског народа током Првог светског рата, посебно током повлачења преко Албаније. У својим делима детаљно је описао патње и храброст српског народа у тим тешким временима. Његови записи су значајни извор информација о страдањима Срба и сведоче о храбрости и отпорности српског народа.

3. Промоција српске културе: Рајс је био велики поборник српске културе и језика. У својим делима често је истицао српску традицију. Његова књига „Чујте, Срби! Чувајте се себе” постала је класик српске књижевности и има значајан допринос у очувању и промовисању сећања на страдања српског народа током Првог светског рата као и у подизању свести о српској историји и култури.

4. Подизање свести о Србији у свету: Захваљујући својим делима и јавним наступима, Рајс је допринео подизању свести о Србији и српском народу у свету. Његови текстови су били преведени на различите језике и широко су читани. Кроз свој рад, Рајс је покушао да исправи негативне стереотипе о Србима и да покаже свету њихову храброст, културу и историјско наслеђе.

Свеукупно, Арчибалд Рајс је оставио дубок траг у српској историји и култури. Његов хуманитарни рад, сведочанства о страдањима, промоција српске културе и подизање свести о Србији допринели су томе да буде поштован и вољен међу Србима, и да остане упамћен као изузетна личност која је пружила подршку и љубав српском народу.

ТЕОРИЈСКИ ОКВИР

Анализа дискурса је интердисциплинарна метода која се користи за проучавање језика и текста како би се истражиле друштвене, политичке, културне и идеолошке конструкције значења. Фокусира се на проучавање начина на који се језик користи за стварање, преношење и репродукцију идеја, идентитета, итд. Анализа дискурса користи различите методолошке приступе, као што су анализа садржаја, анализа реторике, критичка анализа дискурса и друге технике. Циљ је разумети начин на који се језик користи за обликовање друштвене стварности и утицај на појединце и друштво у целини.

Јавна историја и као део ње популарна историја, те и културно памћење користе се у проучавању и анализи историјског дискурса

и интерпретације прошлости. Они се међусобно преплићу и могу се примењивати на различите начине у зависности од контекста и циљева истраживања.

Јавна историја се бави проучавањем начина на који се историја комуницира, представља и дели са широм публиком. Ова грана историје фокусира се на улогу и утицај историје у јавном дискурсу, ван академских кругова. Јавна историја тежи да укључи публику у активни процес истраживања и тумачења прошлости. Популарна историја се односи на приступ историјским темама које су намењене широј публици изван академског круга. То може обухватати популарне књиге, филмове, телевизијске серије, видео игре, друштвене мреже и друге медије који пружају широко доступан садржај о историјским догађајима. Циљ популарне историје је да привуче и ангажује публику, често користећи наративне елементе и емотивну привлачност.

Јавна историја се односи на начин на који се историја презентује и интерпретира у јавној сфери, изван академског окружења. Ова врста историје фокусира се на ширење историјског знања, подизање свести о прошлости и промовисање јавне дискусије о историјским темама.

Јавна историја укључује различите активности и приступе, као што су:

1. Музеји и изложбе: Јавни музеји и изложбе често приказују историјске артефакте, документе, фотографије и друге материјале како би приказали одређену епоху, догађај или тему. Они омогућавају посетиоцима да стекну увид у прошлост и науче о историјским догађајима на интерактиван начин.

2. Споменици и меморијали: Споменици и меморијали подижу се у јавном простору како би се обележили важни догађаји, личности или периоди из прошлости. Они служе као подсетник на историјске догађаје и подстичу колективно сећање.

3. Предавања и јавна представљања: Историчари и стручњаци за историју често одржавају предавања, јавне дискусије и презентације како би пренели знање о одређеним историјским темама и подстакли јавну расправу.

4. Медији: Јавна историја се такође презентује путем комуникационих канала као што су књиге, часописи, новине, телевизија, филмови, документарци и други. Ови медији омогућавају широком аудиторијуму приступ историјским информацијама и интерпретацијама.

5. Дигитална сфера: Интернет и друштвене мреже такође имају значајан утицај на јавну историју. Путем веб страница, блогова, подкаста, videa и других дигиталних платформи, историјски материјали су лако доступни широј публици, којима је омогућено да онлајн истражују и уче о историјским темама.

Циљ јавне историје је да учини историју лако доступном и релевантном за ширу публику, да подстакне критичко размишљање о прошлости и да унапреди разумевање и дијалог о историјским питањима. Јавна историја покушава да превазиђе јаз између академске историје и ширег друштва, тако што подстиче активно учешће људи у истраживању и интерпретирању прошлости.

Розенцвајг и Телен у свом делу приказују начине на које се историја користи и интерпретира у свакодневном америчком животу. Фокус њиховог рада је усмерен на популарну употребу и конзумацију историје, ван академских кругова. Њихова главна теза је да се историја не ограничава само на формалну академску дисциплину, већ се активно употребљава и тумачи на различите начине у друштву. Аутори проучавају широк спектар примера и области, укључујући музеје, филмове, телевизију, спомен-плоче, хоби историографију, генеалогiju и још много тога. Истичу да историја има важну улогу у конструкцији идентитета, колективног памћења и начина на који друштва разумеју своју прошлост. Аутори се баве питањима како људи конзумирају историјске наративе, како се историјско знање популаризује и како се историјски наративи обликују у складу са друштвеним контекстом и интересима. Њихов рад доноси увид у начине на које се историја живи у свакодневном животу Американаца и пружа разумевање о томе како јавност обликује, интерпретира и користи историјске наративе (Rosenzweig and Thelen 1998)

Розенцвајг, Портер Бенсон и Брајр су се бавили питањима како се историја представља и комуницира ван академских кругова, те како се јавност ангажује у процесу истраживања, интерпретације и популаризације историјског знања. Такође, темама као што су музеји, дигитална технологија, усмена (орална) историја, историјски филмови и други медији. Они анализирају различите приступе и стратегије у преношењу историје публици, као и утицај тих приступа на начин на који јавност перципира и разуме прошлост. (Rosenzweig, Porter Benson, Brier. 1986).

Хамилтон и Шоупс имају практичан приступ оралној историји и њеном коришћењу у јавној историји. Суштина њиховог рада се фокусира на методологију, изазове и могућности оралне историје као алата за проучавање прошлости и преношење историјског знања широј публици. Ауторке нуде корисне смернице за спровођење интервјуа, анализу усмених извештаја, интерпретацију прича и њихово интегрисање у јавне презентације. Баве се различитим аспектима оралне историје, укључујући питања етике, питања класификације и интерпретације усмених извештаја, као и начине на које се приче могу користити за изградњу јавних наратива и интерпретација прошлости. Такође, разматрају улогу контекста, идентитета и моћи у процесу оралне историје. Кроз различите примере и студије случаја, пружају практичне савете и смернице за оне који желе да се баве оралном историјом и користе је у јавном контексту (Hamilton, Shopes. 2008).

Питање улоге и значаја историје у савременом свету заступљена су у радовима ауторки Гулди и Армитиц. У својој књизи заговарају идеју да историчари треба да преузму активнију улогу у обликовању јавне политике и друштвених промена. Суштина њихових тврдњи је да разумевање историјских процеса јесте кључно за разумевање изазова са којима се суочава савремено друштво. Аутори истичу да традиционални приступ историографији, који се често фокусира на уско дефинисане временске периоде или специфичне догађаје, није довољан да би се стекао дубљи увид у данашње друштвене проблеме. Гулди и Армитиц заговарају дугорочну историју која се фокусира на дугорочне трендове, структуре и промене које обликују свет у којем живимо. Они позивају историчаре да користе дигиталне алате и методологије за проучавање великих количина података и да стварају интердисциплинарна истраживања која могу информисати јавну политику и доношење одлука. Такође истичу колективно памћење и колективни идентитет, истичући да разумевање прошлости може допринети обликовању будућности. Аутори наглашавају да историчари треба да буду активни у јавном дискурсу и да препознају своју одговорност у разумевању и тумачењу прошлости у контексту савремених изазова (Guldi and Armitage 2014).

Коен и Розенцвајг дају практичне смернице и савете за коришћење дигиталних технологија у проучавању, чувању и презентовању историјских садржаја на интернету. Суштина њиховог дела лежи у томе да аутори пружају корисницима упутства како да

користе дигиталне алате и методе за истраживање, организовање и анализу великих количина историјских података. Они такође истичу важност очувања дигиталних материјала како би се осигурала њихова дугорочна доступност и заштита. Фокусирају се на практичне аспекте дигиталне историје, пружајући смернице за дигитално архивирање, дигитализацију историјских извора, израду дигиталних изложби, стварање интерактивних наратива и сарадњу са заједницама путем дигиталних платформи. Аутори такође разматрају етичка питања везана за дигиталну историју, као што су ауторска права, приватност и интегритет података. Њихов рад је заправо водич који пружа корисницима смернице за коришћење дигиталних технологија у проучавању, чувању и презентовању историјских садржаја на интернету. Књига је намењена свима који желе да искористе предности дигиталних алата и метода у истраживању и представљању прошлости (Cohen and Rosenzweig 2005).

Дела професора Блека воде кроз феномен популаризације историје и разматрају улогу јавне историје у савременом глобалном контексту. Његов рад базира се на истраживању начина на које се историја презентује и популаризује у јавном простору, укључујући музеје, медије, филм, телевизију, туризам и дигиталне платформе. Аутор анализира различите стратегије и технике које се користе за привлачење шире публике и преношење историјских прича на приступачан и занимљив начин. Он се бави и питањем зашто је популаризација историје постала важна и како се променила током времена. Аутор истиче утицај дигиталних технологија и друштвених медија на начин на који се историја презентује и конзумира у данашњем дигиталном добу. Такође разматра и изазове и дилеме с којима се суочавају стручњаци за јавну историју, укључујући питања аутентичности, политичке контроверзе и однос између популарне и академске историје (Black 2005).

Брендс истражује везу између историје и државне политике. Суштина књиге лежи у анализи како се историјски наративи и тумачења користе као средство за обликовање политичких стратегија и одлука. Такође истражује како државе и политички лидери користе прошлост као ресурс и инструмент за остваривање својих циљева (Brands 2015).

На јавну историју се надовезује културно памћење које представља колективно знање, сећања и вредности које се

преносе с генерације на генерацију унутар одређене културе или друштва. То обухвата скуп културних елемената као што су историја, уметност, књижевност, музика, језик, обичаји, традиције, митови, религија, архитектура, обреди и други културни изрази. Културно памћење је важно јер омогућава очување идентитета, историје и наслеђа једног народа или заједнице. Оно помаже у формирању колективног идентитета и повезивању људи с њиховом прошлошћу. Културно памћење такође пружа основу за разумевање друштвених, политичких и културних промена које су се десиле током времена.

Сам концепт културног памћења потиче из списка Ахеологија књижевне комуникације које се налази у обимном раду „Писмо и памћење” 1983. Осамдесетих година прошлог века је почело велико интересовање за идеје памћења и сећања, односно културно памћење. Свака култура обликује конективну структуру, а она има две димензије: социјалну и временску. Основни принцип конективне структуре је понављање. Тада се обезбеђује да се линије деловања не изгубе у бесконачности већ да се уобличе у препознатљиве обрасце. Свака посебна радња се надовезује на претходну, а понављање и уприсутњавање су два различита и веома важна аспекта. Прелазак са понављања на уприсутњавање је кључни моменат када се прелази са ритуалне на текстуалну кохеренцију. Тада настаје и нова конективна структура, а то је тумачење и сећање. „Културно памћење се у највећој мери поклапа са оним што унутар једне групе циркулише као смисао. Појам културног памћења је и кровни термин за функционалне оквире који се јављају под напоменама стварање традиције, однос према прошлости и политички идентитет (имагинација)” (Assman 2005, 8–27).

Појединац има памћење, али је оно колективно обликовано, дакле субјект памћења је појединац, али у зависности од социјалних оквира он обликује своје памћење и организује своје сећање. Памћење појединца се обликује у зависности од његовог учествовања у комуникативним процесима. Како би се усталила сећања групе, то сећање мора бити представљено конкретним догађајем, местом или особом – фигурама сећања.

Фигуре сећања морају бити у неком одређеном времену и простору. Када говоримо о времену то може бити календар светих дана, где група на исти начин доживљава то време, док простор обележава специфичан крај, родно место, предео који га за нешто веже, једном речју места која нису само пука места интеракције већ симбол идентитета групе и упориште сећања. Дакле, колективно сећање није само временски и просторно одређено, већ и идентитетски. Асман наводи и то да када нестаје сећање о прошлости, нестаје традиција, када више ту прошлост не живимо и избледи социјално памћење, тада долази историја – историја која је мишљење актуелних група (Assman 2005, 35–52).

Маргалит је истраживао етичке аспекте памћења и сећања на прошлост. Суштина његовог рада је да се бави питањима моралне одговорности према прошлости, како појединачној тако и колективној. Аутор разматра начин на који се сећамо и тумачимо историјске догађаје, као и импликације које то има на нашу перцепцију, идентитет и однос према другима. Истиче важност емпатије, истине, правде и поштовања у контексту сећања и памћења (Margalit 2002).

Кејси се фокусира на феноменолошки приступ памћењу, проучавајући како се сећања формирају, како се одржавају и како утичу на наше разумевање прошлости, садашњости и будућности. Сећања се обликују и организују и утичу на наше идентитете и нашу везаност за одређене просторе, људе и догађаје (Casey 1987).

Сложена веза између памћења, историје и заборав и херменеутичке аспекти памћења, се фокусира са посебним фокусом на питања аутентичности памћења, конструкције историјских наратива и улоге заборав у процесу сећања, обрађени су у раду Рикера. Суштина његовог рада јесте како се памћење односи према историјском тумачењу догађаја и како обликује нашу перцепцију прошлости. Рикер разматра сложену динамику између индивидуалног и колективног памћења, те како се колективна памћења преносе кроз наративне структуре. Такође истражује питање истине у контексту

историјских наратива и на који начин се сећање може променити и реинтерпретирати током времена (Ricoeur 2006).

АРЧИБАЛД РАЈС И ЈАВНА ИСТОРИЈА У САВРЕМЕНОМ КОНТЕКСТУ

Арчибалд Рајс има важно место у контексту јавне историје. Његово дело и ангажман доприносе промоцији историјских догађаја и подизању свести о одређеним периодима српске историје. Он је био швајцарски лекар, хуманитарац и писац који је током Првог светског рата волонтирао као лекар на терену и пружао помоћ српској војсци и цивилима. Његова књига „Чујте, Срби! Чувајте се себе” документује његово искуство и сведочење о страдањима српског народа током рата и има важну улогу у јавној историји. Рајс је путем својих записа пружио свету увид у патње и страдања српског народа током рата, изложио злочине које су чиниле окупационе снаге и подигао свест о српској историји и идентитету.

Такође је био сведок масовних покоља и ратних злочина у Другом балканском рату и Првом светском рату, а његови сведочанства су имала важну улогу у промовисању истине о тим догађајима. Кроз своје дело, Рајс је подстицао јавну дискусију о ратним злочинима, људским правима и хуманитарним питањима.

Данас, захваљујући интернету и дигиталним медијима, Рајс и његово дело стиже до шире публике. Дигиталне платформе, укључујући веб странице, друштвене мреже, блогове и видео канале, омогућавају људима да приступе информацијама о Рајсу и његовом доприносу српској историји. Такође, организације и институције које се баве очувањем културне баштине често користе друштвене мреже и друге дигиталне канале како би поново подсетиле на улогу и значај његовог рада. Арчибалд Рајс има значајан утицај на јавну историју, јер је његово дело помогло у документовању и преношењу историјских догађаја, чувању српске историје од заборавља и откривању истине о ратним страдањима. Кроз дигиталне медије, његово наслеђе и допринос стижу до шире публике и подстичу даљу расправу о српској историји и људским правима.

Јавна историја на друштвеним мрежама може бити веома значајна за враћање у фокус историјских тема и ангажовање шире публике. Ево неколико аргумената који подржавају укључивање друштвених мрежа у научни рад о јавној историји:

1. Доступност широкој публици: Друштвене мреже омогућавају укљученост огромног броја људи широм света. Коришћењем друштвених мрежа, можете ефикасно комуницирати и делити информације са широм публиком, омогућавајући им приступ занимљивим и едукативним садржајима везаним за историјске теме.

2. Интерактивност и ангажовање публике: Друштвене мреже омогућавају двосмерну комуникацију између аутора и публике. Можете користити друштвене мреже за постављање питања, покретање дискусија, прикупљање повратних информација и ангажовање публике у вашем научном раду. Ово може довести до размене идеја, стварања заједнице заинтересованих за историју и подстицања даље истраживање.

3. Визуелна презентација: Друштвене мреже су идеалне за дељење визуелног садржаја, као што су слике, графике, инфографике и видео снимци. Коришћење визуелних елемената у вашем научном раду може привући пажњу публике и олакшати разумевање историјских тема. Такође, визуелни садржај може бити виралан и брзо се ширити, допирући до већег броја људи.

4. Креирање заједнице и умрежавање: Друштвене мреже омогућавају и једноставније повезивање са стручном јавношћу - другим истраживачима, стручњацима и организацијама које се баве јавном историјом. Можете размењивати идеје, делити резултате истраживања, сарађивати на пројектима и јачати мрежу контаката. Ово може допринети даљем развоју и унапређивању квалитета научног рада о јавној историји.

5. Праћење и анализа публике: Друштвене мреже пружају могућност праћења броја пратилаца, ангажованости публике и анализе података о корисницима. Ови подаци могу бити корисни у процени утицаја вашег научног рада, разумевању интереса публике и прилагођавању садржаја према њиховим потребама.

Друштвене мреже имају значајан утицај на очување сећања на Арчибалда Рајса и његов допринос друштву. а) Друштвене мреже омогућавају брзо и лако дељење информација о Рајсу, његовом раду, књигама и хуманитарном ангажману. Људи могу делити цитате, линкове ка његовим делима, биографске информације и друге релевантне садржаје који помажу у ширењу свести о њему. б) Друштвене мреже пружају платформу за едукацију људи о Рајсовом значају и његовом доприносу српској историји. Путем објава, блогова или видео записа, могу се пружити информације о

Рајсовом раду, његовој улози током ратова и хуманитарним напорима. в) Друштвене мреже омогућавају директан контакт са публиком и поштоваоцима дела Арчибалда Рајса. Људи могу постављати питања, коментарисати и делити своје мисли о Рајсовом раду, што ствара интерактивност и омогућава размену идеја и дискусију о његовој заоставштини. г) Друштвене мреже омогућавају повезивање људи који су заинтересовани за Рајса и његов рад. Странице на друштвеним мрежама су дискусионички форуми који се користе за формирање заједнице која дели интересовање за Рајсов допринос и подстиче размену информација. д) Друштвене мреже су идеалне за дељење визуелног садржаја као што су фотографије, илустрације и цитати. Ове визуелне компоненте могу додатно привући пажњу корисника и обновити интерес за Рајса и његово дело. Комбинација ових фактора на друштвеним мрежама може створити широку и ангажовану публику која ће бити свесна и информисана о Рајсу и његовом значају. Друштвене мреже омогућавају брзо ширење информација и доприносе очувању сећања на Рајса као важну историјску личност.

АНАЛИЗА ИНСТАГРАМ ПРОФИЛА И ФЕЈСБУК СТРАНИЦЕ¹

Профил на друштвеној мрежи Инстаграм: Чујте Срби, креиран је 8. јуна 2019. године, тренутно има 48.800 пратилаца и више од 2000 објава. У опису профила стоје два цитата, први: Биће боље када ми будемо бољи!; други: Храброст, родољубље, човечност, религија! Прва објава на овом профилу је фотографија манастира Похора Пчињског и његов детаљан историјски опис, затим администратори наредних шест месеци објављују наизменично манастире Србије и природне лепоте Србије. Потом објављују павославе празнике и верске догађаје, попут пливања за часни крст на Богојављање. Тек након тога се почетком 2020. године, спорадично у објавама појављује Арчибалд Рајс, било да је реч о фотографији или цитату; затим спортски догађаји на којима наступа национални тим или појединац (Кошаркашка или фудбалска утакмица, тениски меч Новака Ђоковића, итд.), најчешће када побеђује. У наставку се у објавама појављују истакнуте личности из културе, глуме, и уопште јавног живота у Србији, али и страни држављани који се

¹ Инстаграм страница „Чујте Срби“, n.d. Фејсбук страница „Арчибалд Рајс – Чујте Срби“, n.d.

позитивно изјашњавају о српском народу (нобеловац Петер Хандке), било да су савременици или историјске личности, као и догађаји било историјски или актуелни, у Србији и региону – генерално сва питања која се тичу националног набоја Српства. Веома ретко појављују се мотиви из Првог светског рата, а мало чешће из Другог – нарочито позитивно комуницирање у вези са Равногорским покретом, односно његовим оснивачем Драгољубом Дражом Михаиловићем. У последњим објавама доминантни су верски цитати и личности као и цитати познатих српских глумаца – њихове изјаве и фотографије.

Што се тиче Фејсбук странице, она је основана 25. октобра 2015. године, а данас има око 38.000 пратилаца и готово 2.000 објава. У кратком опису странице стоји само: Швајцарски криминолог који је истраживао злочине над српским народом у Великом рату. Прве објаве су посвећене искључиво Арчибалду Рајсу, тј. његове фотографије са цитатима и описима, врло детаљно, од млађих до зрелијих година. На то се нижу мотиви Првог светског рата или Великом рата, истакнуте војсковође и политичари. Ту се могу наћи фотографије и описи свакодневног, обичног живота српског сељака пре, за време и после рата, ослободилачке војске и слике страдања српског сељака; онда се укључују верски мотиви: манастири, цркве, верски празници, обреди и догађаји. На страници се истичу значајне личности које су градиле државу било оружјем или пером, било да су верске или културне: српски кнезови и истакнути устаници, Карађорђе, Милан Обреновић, Никола Пашић, Радомир Путник, Живојин Мишић, Степа Степановић, Светозар Милетић, Доситеј Обрадовић, Вук Карацић, Милунка Савић, итд. Заступљено је политичко питање Срба на Косову и Метохији и у Црној Гори (нарочито од литија и протеста против Мила Ђукановића), као и генерално питање Срба у земљама региона. Објављена је већина славних, трагичних или победничких момената у историји српског народа који су градили и граде српски национални идентитет – *пре Косова, после Косова и за Косово*. Последњих година све више је објава о верским догађајима, верским савременицима и великодостојницима – патријарси, епископи и генерално свештенство. Страница је изразито антикомунистичка, те је у последње време повећан број објава које су посвећене Равногорском покрету и његовим истакнутим личностима.

Ове странице су поред великог броја профила, одабране као релевантне јер имају највећи број пратилаца и континуитет у раду.

Администратори нису били вољни да се са њима уради интервју и покаже мало шира слика и мотивација истих, те смо приступили само анализи јавно доступних података. Када урадимо анализу обе странице, можемо да констатујемо да је *Фејсбук* страница свеобухватнија, да се непрестано преплићу прошлост и садашњост – износе се поруке, поуке и догађаји из прошлости, било даље или блиске, али и савремени догађаји и актуелности. На *Фејсбук* страници лик и дело Арчибалда Рајса су непрестано присутни, а историјски наратив је избалансиран са актуелностима. *Инстаграм* профил је са друге стране више окренут савременицима, свакодневном животу и историјским и националним питањима која муче наш народ већ вековима. Ако бисмо мерили квантитативно и говорили савременим речником нових генерација, генерација интернета – *Инстаграм* профил је посећенији, број интеракција са корисницима је знатно већи, негде чак и 100 пута већи. Данас тзв. *интеракцијама* меримо посећеност и актуализацију профила/странице на друштвеној мрежи. У *интеракције* спадају, посете (колико људи је погледало објаву), *лајковање* (колико људи је кликнуло да им се свиђа објава), колико људи је коментарисало објаву (да ли су ту негативни или позитивни коментари, односно дискусија заинтересованих појединаца) и на крају у то спада и колико људи је поделило објаву са другим људима, англицизмом речено – *шеровало*. Ове две странице на први поглед садржајем су више различите него сличне – *Фејсбук* страница је уџбенички оријентисана, води рачуна о историјским чињеницама и догађајима, а сама интерпретација је веома прецизна, док је *Инстаграм* профил актуелизовао теме из прошлости и поједностављено их преноси публици. *Фејсбук* страница *Арчибалд Рајс – Чујте Срби* преноси директну заоставштину и поуке доктора Арчибалда Рајса, док *Инстаграм* профил преко популарне историје и савременика преноси поуке доктора Арчибалда Рајса. Ове две странице се у суштини допуњују и заједно чине целину која окупља све генерације (*Фејсбук* старије генерације, а *Инстаграм* млађе), информише их, шаље поруку, поуку и мотивише их на интеракцију. И једна и друга страница богате су традиционалним садржајима, традиционалним мотивима и начином живота, прожима их сентименталност прошлог – *бољег времена*, идеализам, патриотизам, национализам, колективни идентитет, заједничка историја и колективно памћење.

Ове друштвене мреже су платформе на којима се српска заједница спаја и комуницира, дели информације и искуства, изражава

своје ставове и мишљења, и организује се за заједничке активности. Људи се фокусирају на српску културу, историју и језик, где могу да размењују информације и разговарају о свим аспектима српске културе. Ове платформе су простор за организовање културних догађаја, концерата, изложби и других активности. Такође су место за политичку дискусију и активизам. Корисници могу да се обраћају властима, деле информације о актуелним проблемима и боре се за своја права и интересе. Ту српска заједница организује кампање за помоћ угроженим групама и прикупља средства за хуманитарне акције, а можемо наићи и на негативан садржај или непродуктивне дискусије.

Наведене друштвене мреже често служе као платформа за изграђивање израза патриотизма, где људи могу да изразе љубав и понос према својој земљи, објављивањем фотографија, видеа, цитата или статуса који илуструју њихову патриотску осећајност. Ово може укључивати различите аспекте патриотизма, као што су национална идентификација, културно наслеђе, историја и подршка спортским или политичким тимовима. Такође су и место на којем људи деле слике, цитате и информације о својој вери или религији. То све укључује религиозне обреде, спољашње обележје вере, изразе духовности и религиозне текстове. Људи могу искористити *Инстаграм* и *Фејсбук* да би изразили своју веру, пружили подршку верским заједницама и расправљали о различитим религијским темама.

Администратори и корисници поменутих друштвених мрежа објављују информације о историји Србије и српског народа. То свакако укључује и представљање историјских личности, догађаја и достигнућа која су значајна за српску културу и национални идентитет. Они деле информације и фотографије које шаљу поруку о српској култури, народној ношњи, фолклору и другим аспектима значајни за српски народ; деле информације о културним догађајима, концертима, изложбама и фестивалима који промовишу наслеђе и традицију. Ово су веома добри медијуми за дељење истакнутих уметничких дела, књига, музике и филмова који су дело српских уметника и научника. Корисници могу поделити своје креативне радове или показати примере српског талента и иновација. Србија има разнолику природу и прекрасне пејзаже, а дељењем и информација и фотографија и информација о природним лепотама, планинама, рекама, језерима које карактеришу српску земљу доприносе подизању свести о значају природних богатстава.

ЗАКЉУЧАК

Креирање и очување српског идентитета и културне баштине је процес који укључује различите аспекте очувања културе, историје, језика, обичаја и традиције. Ово је важно јер идентитет представља основу за постојање и опстанак једног народа. Креирање српског идентитета се односи на процес развоја и обликовања културних и националних значајки које чине српски народ и креирају хармоничну целину. Овај процес обухвата промовисање српске културе, уметности, музике и књижевности као и историјске догађаје и ликове који имају значајну улогу у формирању српског идентитета, а интернет је данас веома користан медијум за такве ствари.

Очување српског идентитета је задатак који захтева активан ангажман целокупног друштва, почев од образовног система, медија, уметничке и културне сцене, па све до појединца. Кроз колективно памћење, српски народ негује своје историјско наслеђе и идентитет. Српско памћење обухвата бројне историјске епохе, а то памћење помаже српском народу да запамти своје претке и хероје који су допринели опстанку и развоју народа – какав је данас. Колективно памћење је важно и за утврђивање и одржавање културних и традиционалних вредности. Српска народна песма, обичаји и религиозни обреди део су колективног памћења и преносе се са генерације на генерацију. Ово памћење има важну улогу у одржавању и његовању српске културе и идентитета, са собом носи битне информације, учи нас лекције из прошлих времена и јача нашу заједницу, чува идентитет, уједињује народ и доприноси развоју и бољој будућности српског народа.

Друштвене мреже су данас омогућиле да се људи брже повежу, комуницирају и деле информације широм света. Срска дијаспора може одржавати везе са својим коренима и активно учествовати у промовисању срског идентитета путем друштвених мрежа. Друштвене мреже пружиле су платформу за промовисање српске културе, језика, музике, књижевности, фолклора и других аспеката срског наслеђа.

На наведеним страницама се веома успешно промовише и шири порука да је наша култура, језик, обичаји и традиција богато наслеђе које треба чувати за нове генерације. Да треба да будемо поносни на своју историју и све што смо историјски као народ постигли. И да то треба да буде снага и подстрек да се настави неговање и ширење српског идентитета.

На *Инстаграм* профилу и *Фејсбук* страници се непрестано понавља, имплицитно или експлицитно да су основна порука Арчибалда Рајса да не смемо да заборавимо да је образовање кључно за даљи развој, да су важни стицање знања, истраживање и отвореност за нова сазнања која се примењују у пракси, те да само кроз образовање и знање можемо изградити јаку и просперитетну заједницу.

РЕФЕРЕНЦЕ

- Assman, Jan. 2005. *Kulturno pamćenje*. Zenica: Vrijeme.
- Black, Jeremy. 2005. *Using History Paperback*. London: Bloomsbury Academic.
- Brands, Hal. 2015. *The Power of the Past: History and Statecraft Paperback*. London: Brookings Institution Press.
- Casey, Edward S. 1987. *Remembering: A phenomenological study (Studies in phenomenology and existential philosophy)*. Bloomington: Indiana University Press.
- Cohen, Daniel and Roy Rosenzweig. 2005. *Digital History: A Guide to Gathering, Preserving, and Presenting the Past on the Web Paperback*. University of Pennsylvania Press.
- Guldi, Jo. Armitage, David. 2014. *The History Manifesto*. Cambridge University Press.
- Hamilton, Paula. Shopes, Linda. 2008. *Oral History and Public Memories*. Temple University Press.
- Margalit, Avishai. 2002. *The Ethics of Memory*. Harvard University Press.
- Ricoeur, Paul. 2006. *Memory, History, Forgetting*. University of Chicago Press.
- Rosenzweig, Roy and David Thelen. 1998. *The Presence of the Past: Popular Uses of History in American Life*. Columbia University Press.
- Rosenzweig, Roy. Porter Benson, Susan. Brier, Stephen. 1986. *Presenting The Past: Essays on History and the Public*. Temple University Press.
- Инстаграм* страница. n.d. „Чујте Срби.” https://www.instagram.com/cujte__srbii/.
- Фејсбук* страница. n.d. „Чујте Срби.” <https://www.facebook.com/arcibaldrajs1cujtesrbi>.

Nikola Lazić**Institute for Political Studies, Belgrade*

HISTORY ON SOCIAL NETWORKS: DISCOURSE ANALYSIS OF THE INSTAGRAM PROFILE “HEAR THE SERBIA” AND THE FACEBOOK PAGE “ARCHIBALD REISS - LISTEN SERBIA”

Resume

Social media has a significant impact on promoting and maintaining awareness of Archibald Reiss and his contribution. a) Social networks allow quick and easy sharing of information about Reiss, his work, books and humanitarian engagement. People can share quotes, links to his works, biographical information and other relevant content to help spread awareness about him. b) Social networks provide a platform for educating people about Rice's importance and his contribution to Serbian history. Through posts, blogs or videos, information can be provided about Rice's work, his role during the war and his humanitarian principles. g) Social networks allow connecting people who are interested in Rice and his work. Social media pages are discussion forums used to form a community that shares an interest in Rice's contributions and exchange of information. d) Social networks are ideal for sharing visual content such as images, illustrations and quotes.

On the Instagram profile and Facebook page, it is constantly repeated, implicitly or explicitly, that the basic message from Archibald Reiss is that we should not forget that education is key to your further development,

* E-mail address: nikola.lazic@ips.ac.rs.

knowledge acquisition, research and openness to new knowledge that is applied in practice, and that only through education and knowledge we can build a strong and prosperous community. Preservation of Serbian identity is a task that requires the participation of the entire society, starting with the education system, the media, the artistic and cultural scene, and all the way down to the individual. Through collective memory, the Serbian people cherish their historical heritage and identity.

Keywords: *Archibald Reiss, social networks, public history, collective memory, national identity*
